

Svorledes faae vi disse Folk frem? Naar man har faaet denne Gaade løst paa en eller anden Maade, naar man har paaapeget en Vej, ad hvilken man kan finde disse Mænd, vil dette vistnok være den heldigste Ordning; men det har naturligvis sine Vanskeligheder. Det vil til enhver Tid have stor Betydning, hvilket Blik paa og Forstaaelse af hele denne Gjærning der findes hos den, der har Udnævnelser i sin Haand. Om det nuværende Tilsyn veed jeg just ikke, at det har gjort meget godt; men det er muligvis det mest Positive der kan siges om det, at det har været meget lidet skadeligt for den personlige Frihed. En Institution som Skoleinspektørerne har i sig Betingelserne for at kunne gaa baade til den ene og den anden Side, Alt efter dens Føren ud i Livet. Gaar man ind paa denne Institution, ser jeg imidlertid ingen Grund til at beholde Provsterne i Skoleinspektionen eller Bispernes og Brovsternes Tilsyn med Religionsundervisningen. Sognepræsten maa i hvert Fald kunne tilstrækkelig Borgen med Hensyn til Religionsundervisningen, faa meget Tilsyn maa man kunne betro til Stedets Sognepræst, at han kan holde Kontrol med, at Religionsundervisningen bliver ledet paa en efter Statens Mening forsvarlig Maade. Bispernes Tid bliver derved i høj Grad fritagen, det kan jo ikke negtes, at deres Reiser omkring i Stifterne i en væsentlig Grad optages af Tilsyn med Ungdommens Undervisning; men jeg tror, at deres Kræfter i det Hele taget kunde finde langt bedre Anvendelse. — Ved flere Enkeltheder, der før ere paaapegede, skal jeg ikke nu opholde mig. Jeg bemærkede før med Hensyn til Statsstilskudet, at vil man have noget Alvorligt gjort i denne Henseende, maa man ogsaa være beladet paa, at det vil koste meget betydeligt, og det, hvilken Vej man end gaar; enten man tager større eller mindre Reformere, vil det medføre betydelige Offre. Disse Offre tror jeg ikke, at man paa nogen Maade for Tiden kan lægge over paa Kommunerne. Kommunernes økonomiske Stilling vil i det Hele findes saa stærkt betagen gennem de senere Aaringer, at de vanskelig vilde kunne taale forøgede Udgifter i denne Henseende. (Afbrydelse af Th. Nielsen). Det ærede Medlem siger: Tag det af Krigskassen, men Krigskassen er jo Statskassen, i alt Fald for den overveiende Del. Efter Forslaget træder jo Staten understøttende til, altjaa, det er jo ikke noget Nyt, men det forekommer mig, at dersom de Krav, der her ere stillede, skulde fyldestgøres, vil Staten komme til i langt højere Grad at træde understøttende til. Jeg kunde nu tænke mig, at Staten igjennem de nu bestaaende Organer ligesvem forøgede sit Tilskud, og at det Tilskud, der saaledes kom til at strømme ud til Kommunerne fra Statskassens Side, kom Undervisningen til Gode. Blandt de Indrømmelser, der i ethvert Fald for en Forandring i den Henseende

maa kræves, er den, at den private Skolegjærning faar Del deri. Dersom det var muligt at stille Befolkningen saaledes, at den havde økonomisk Evne til fuldt ud at sørge for Undervisningen, saa vilde det aabenbart være det Allerheldigste. Dersom vi gennem andre Reformere kunde naae til at bringe Befolkningen til at staa paa det Standpunkt, at den var istand til at afholde de økonomiske Udgifter, der ere forbundne med Skoleundervisningen, vilde det i alle Henseender være det Heldigste, og jeg er i den Henseende enig med det ærede Medlem for Odense Amts 7de Valgkreds (H. Holm) i, at det vilde have overordentlig stor Indflydelse, naar Folk selv direkte kom til at yde Betaling for Undervisningen; det har i mange Forhold stor Betydning (Verg: Det har ogsaa en affrækkende Betydning). I en affrækkende Betydning kan det ogsaa have, nemlig hvor der ikke er Raad hertil; men hvor Evnen er tilstede, har det gjort, at Folk vistnok i de fleste Tilfælde have taget sig af denne Sag med langt større Interesse, end de ellers vilde have gjort. Jeg skal ikke nærmere indlade mig paa Spørgsmaalet om, hvilke Former man kan finde for i denne Henseende at komme til at stille Alle nogenlunde lige, saaledes, at denne Lighed ikke længere bliver en Theori, men virkelig bliver udført i Livet. Der kan gives mange Former, hvorigjennem man paa dette Omraade kan søge denne Lighed opnaaet; men jeg siger, det maa være det absolute Krav, som efter min Mening maa gøres, for at man kan naae dertil, at der gøres et væsentligt Skridt derhen imod, at den uformuende Del af Befolkningen faar Raad og Evne til at frigjøre sig for Skoletvang (Th. Nielsen: Saa skulle vi give dem Noget!). Ja, det er aabenbart, vi skulle give dem Noget, enten det nu skal ske derved, at man direkte tilskylder fra Statskassen til Kommunekasserne en større Sum eller — som man jo kunde tænke sig, jeg tillader mig at fremsætte en Tanke, som jeg har hørt — at Statskassen paatog sig Udredelsen af de nuværende faste Pønninger overfor de nu ansatte Lærere, men at Kommunen saa kommer til at anvende sin nuværende Skolestat — den er jo ikke vanskelig at udfinde — overfor den private Undervisning eller Kommuneundervisningen, hvad man nu vil kalde den. (Th. Nielsen: Skulle Degneholigerne da sælges?). Det ærede Medlem spørger om Degneholigerne skulle sælges. Jeg sagde udtrykkelig kun, at Staten overtog Udredelsen af den faste Pengeløn. Derved vilde dog Kommunen faae en meget betydelig Kapital til Raadighed for Undervisningen, som den efter min Mening maatte kunne afgive til det Skolevæsen, jeg før omtalte, som vilde faae en afgjørende Indflydelse paa dens Fordeling, navnlig til den uformuende Del, som ikke har Raad til selv at betale for sin Undervisning. Jeg antager, at det maatte derved kunde vise sig, at de private Kræf-